

CÁC HÌNH THỨC ĐÀO TẠO NGHỀ DỰA VÀO CỘNG ĐỒNG Ở NÔNG THÔN LIÊN BANG NGA*

PGS.TS. PHAN VĂN NHÂN

Viện Khoa học Giáo dục Việt Nam

1. Đặt vấn đề

Với diện tích trên 17 triệu km², Liên bang Nga không chỉ là quốc gia lớn nhất thế giới mà còn là nước có diện tích đất nông nghiệp cũng lớn nhất thế giới (trên 210 triệu héc-ta, chiếm 7% đất nông nghiệp toàn cầu), có khả năng sản xuất sản phẩm nông nghiệp nuôi sống toàn bộ dân số trên trái đất. Vì thế, Chính phủ Nga đặc biệt quan tâm đến hoạt động dạy nghề cho nông dân, để họ có thể khai thác tốt nhất tiềm năng sẵn có và làm ra nhiều sản phẩm nông nghiệp có chất lượng, có sức cạnh tranh ngày càng cao trên thị trường trong nước và quốc tế. Dự báo, trong tương lai không xa, Nga trở thành cường quốc nông nghiệp số một thế giới.

2. Hình thức đào tạo đa dạng

Để có được những người nông dân tương lai gắn bó với nghề trên đồng ruộng, Chính phủ Liên bang Nga cũng như chính phủ các nước cộng hòa trong liên bang đã chú ý phát triển nhiều hình thức đào tạo nghề khác nhau. Trước hết, chú trọng cung cấp những kiến thức cơ bản về nghề nông cho học sinh trung học năm cuối phổ thông, gọi là hình thức đào tạo chuyên nghiệp sơ cấp, tại các trường cao đẳng chuyên nghiệp. Học sinh có nhu cầu học nghề phải làm đơn nhập học theo quy chế đào tạo chung của nhà nước. Những người được tuyển thường là học sinh đã tốt nghiệp phổ thông. Sau khi được tuyển vào học, các em sẽ được học nghề từ 1 đến 3 năm tùy thuộc vào trình độ học vấn phổ thông của mình. Có hai hình thức đào tạo: Chính quy (ban ngày) và không chính quy (ban đêm).

Thời gian gần đây, ở Nga, mạng lưới các cơ sở đào tạo chuyên nghiệp sơ cấp để đào tạo công nhân nông nghiệp có tay nghề cao cho tổ hợp công - nông nghiệp phát triển rộng khắp. Do yêu cầu của kinh tế thị trường, hệ thống đào tạo chuyên nghiệp sơ cấp cho nông dân có 280 ngành nghề khác nhau, từ kĩ năng nuôi trồng sản phẩm nông nghiệp, tới thương mại, dịch vụ, kĩ thuật, giao thông trong nông nghiệp, v.v...

Thủ đô Moskva đã mở các khóa học nhằm đào tạo các nông trại viên trẻ, thu hút thanh niên nông thôn ở nhiều khu vực ngoại ô tới học nghề. Chương trình đào tạo nghề cho nông trại viên mang tên "Tự mình trở thành nông dân có tay nghề cao" đã thu hút đông đảo thanh niên có nguyện vọng trở thành người lao động gắn bó với đất và rừng. Họ được đào tạo những kĩ năng cơ bản nhất về nghề nông để tạo thêm thu nhập từ nghề phụ gia đình trên chính mảnh đất của mình. Đây là hình thức đào tạo nghề nông

hiệu quả nhằm đối phó với thách thức nước Nga đang phải nhập khẩu tới 1/3 lượng thịt tiêu thụ từ nước ngoài. Do một thời gian dài không chú trọng tới nghề nông nên vừa qua có tới 13.000 làng ở Nga gần như không có người ở, trung bình mỗi làng chỉ có 10 người sinh sống. Do đó, chương trình dạy nghề này đã thu hút được đông đảo thanh niên theo học, sau đó trở về nông thôn lập nghiệp. Để thực hiện chương trình, ở Nga đã thành lập Quỹ liên bang mang tên "Tương lai của quốc gia" và phát triển các khóa đào tạo nghề cho các nông trại viên trẻ tại nhiều vùng trên lãnh thổ Nga.

3. Bảo đảm thông tin - tư vấn: Một hình thức đào tạo nghề nông có hiệu quả cao

Với diện tích rộng lớn và dân số thưa thớt, trung bình chỉ vào khoảng 8 người/km², việc đi lại của nông dân rất khó khăn; họ có rất ít khả năng tới các trung tâm đô thị, nơi có các trường cao đẳng và đại học để tiếp nhận kiến thức nghề nghiệp. Do đó, chính phủ liên bang và ở chính phủ các nước cộng hòa đặc biệt chú ý phát triển hình thức đào tạo nghề cho nông dân tại các trung tâm thông tin - tư vấn. Với sự phát triển và ứng dụng công nghệ thông tin và viễn thông, trước hết là mạng internet, hình thức đào tạo nghề cho nông dân thông qua hoạt động thông tin - tư vấn đã phát huy hiệu quả cao, góp phần quan trọng tạo ra đội ngũ nông dân có nhiều kinh nghiệm trong sản xuất nông nghiệp.

Quá trình đào tạo nghề tại các trung tâm thông tin - tư vấn bao gồm hai nhóm: Nhóm bảo đảm thông tin và nhóm bảo đảm tư vấn.

Nhóm bảo đảm thông tin nhằm cung cấp cho những người làm ra sản phẩm nông nghiệp những tri thức và thông tin cần thiết, cập nhật nhất về sản xuất nông nghiệp; quản lí nông nghiệp; tiếp cận thị trường; thông tin về cơ sở pháp lí và thương mại để thực hiện toàn bộ hoạt động sản xuất nông nghiệp. Hình thức đào tạo nghề nông cho nông dân thông qua hoạt động bảo đảm bao gồm: Xây dựng các cơ sở dữ liệu thông tin về những người sản xuất nông nghiệp trong vùng, khu vực hoặc trên quy mô quốc gia; phát hiện nhu cầu thông tin của những người sản xuất hàng hoá nông nghiệp trong toàn bộ tổ hợp công - nông nghiệp và của những cụm dân cư nông nghiệp ở cấp cơ sở; hoàn thiện hệ thống tương tác giữa các cơ quan thông tin - tư vấn với các tổ chức nghiên cứu khoa học nông nghiệp, giáo dục và những cơ quan và cá nhân khác sở hữu các nguồn thông tin khác nhau; kết hợp các nguồn thông tin khác nhau để đưa ra các chỉ định thực tiễn nhằm giải quyết những khó khăn, vướng mắc của những người làm ra sản phẩm hàng hóa nông nghiệp; tổ chức hoạt động bảo đảm thông

* Bài viết được tài trợ bởi Quỹ Phát triển Khoa học và Công nghệ Quốc gia (NAFOSTED).

tin cho các trung tâm thông tin - tư vấn; tổ chức mạng lưới internet để người nông dân có thể tiếp cận thông tin tại các trung tâm thông tin - tư vấn của vùng, khu vực và liên bang; xây dựng mạng lưới thu thập và xử lý thông tin về thị trường ở cấp khu vực; tổ chức thu thập, xử lý và phổ biến thông tin về thị trường nông sản cũng như các hàng hóa khác liên quan tới sản xuất nông nghiệp...

Các hình thức phổ biến thông tin cho người nông dân cũng rất đa dạng, như bản tin tổng hợp (do các cơ quan thông tin cung cấp dưới dạng các ca-ta-lô và sách tra cứu thông tin); bản tin nhanh nhằm cung cấp kịp thời những thành tựu khoa học và kỹ thuật nông nghiệp và thông tin về thị trường nông sản; ấn phẩm giới thiệu các kinh nghiệm sản xuất của người nông dân; giáo trình và tuyển tập thông tin về nghề nông do các viện nghiên cứu và các trường đại học biên soạn.

Nhóm thông qua hoạt động tư vấn trợ giúp cho người nông dân những kỹ năng cần thiết nhất về nghề nông trong điều kiện nền kinh tế của Nga đã chuyển sang phát triển theo cơ chế thị trường xã hội dưới tác động của quá trình toàn cầu hóa và hội nhập quốc tế để người nông dân có thể làm tốt việc chuẩn bị, ra quyết định cũng như thực hiện các quyết định đó trong lĩnh vực sản xuất nông nghiệp sao cho có hiệu quả nhất.

Hoạt động tư vấn nghề nghiệp cho nông dân tại các trung tâm thông tin - tư vấn được thực hiện theo các hình thức: Tư vấn tại chỗ, ngay tại nơi làm việc, trên cánh đồng, của những người làm ra sản phẩm và hàng hóa nông nghiệp; tư vấn thông qua điện thoại, thông qua thư từ gửi bằng đường bưu điện; tư vấn ngay tại văn phòng của các trung tâm thông tin - tư vấn; tư vấn theo yêu cầu của từng cá nhân và tập thể nông dân theo nhu cầu thông tin của họ.

Nội dung hoạt động tư vấn cho người nông dân bao gồm:

- Thông báo về các cuộc tư vấn và các hoạt động thông tin - tư vấn khác có chỉ rõ địa chỉ và thời gian tiến hành thông tin - tư vấn để người nông dân có thể tham dự;

- Tổ chức thu thập yêu cầu và đề nghị của các nhà sản xuất hàng hóa nông sản thuộc tổ hợp công - nông nghiệp để tổ chức các cuộc tư vấn tại chỗ cho nông dân;

- Thu thập câu hỏi và yêu cầu của nông dân để sau đó có kế hoạch phân tích và xác định nhu cầu thông tin - tư vấn, đồng thời tổ chức các hoạt động huấn luyện và đào tạo thích hợp;

- Chuẩn bị các yêu cầu đào tạo nghề cho nông nghiệp gửi tới trung tâm thông tin - tư vấn toàn liên bang và khu vực là những nơi có tiềm năng thông tin cần thiết có thể đáp ứng yêu cầu của nông dân về nghề nông;

- Hỗ trợ về nghề nghiệp cho nông dân để tái cấu trúc và thúc đẩy phát triển kinh tế cho các xí nghiệp sản xuất hàng nông sản không có khả năng thanh toán.

4. Kinh nghiệm của Cộng hòa Chuvashia

Trong hoạt động thông tin - tư vấn nhằm đào tạo

nghề cho nông dân, đáng chú ý là kinh nghiệm của Cộng hòa Chuvashia của Liên bang Nga. Họ đã xây dựng Chương trình quốc gia về bảo đảm thông tin - tư vấn cho nông dân giai đoạn 2006 - 2010. Chương trình này được Học viện Nông nghiệp quốc gia xây dựng theo đơn đặt hàng của Bộ Nông nghiệp và Lương thực của Cộng hòa Chuvashia.

Mục đích của chương trình là:

- Xây dựng hệ thống thông tin - tư vấn liên hợp ở cấp quốc gia nhằm truyền thụ những tri thức cơ bản về nghề nông cho nông dân dựa trên các thành tựu khoa học và kỹ thuật của Nga và thế giới trong lĩnh vực phát triển kinh tế nông nghiệp và nông thôn, có sử dụng công nghệ thông tin và viễn thông hiện đại;

- Phát triển bền vững cho các hộ nông nghiệp thuộc tất cả các hình thức sở hữu kinh tế chuyên sản xuất và chế biến nông sản nhằm nâng cao hiệu quả sản xuất nông nghiệp;

- Tạo mọi điều kiện thuận lợi cho người nông dân tiếp cận các nguồn thông tin cần thiết liên quan tới nghề nông;

- Xây dựng và phát triển quan hệ thị trường ở nông thôn nhằm nâng cao thu nhập của người nông dân.

Nhiệm vụ cơ bản của Chương trình quốc gia bao gồm:

- Phổ biến các tri thức, thành tựu mới trong lĩnh vực khoa học và kinh tế nông nghiệp; phổ biến kinh nghiệm tiên tiến trong sản xuất nông nghiệp bằng các hình thức khác nhau phù hợp với điều kiện làm việc của người nông dân;

- Xây dựng ngân hàng dữ liệu thông tin về sản xuất nông nghiệp dựa trên cơ sở sử dụng các thành tựu của công nghệ thông tin và viễn thông;

- Tư vấn cho nông dân về cách tổ chức, quản lý, về kinh tế, công nghệ sản xuất, tiếp thị và những vấn đề luật pháp liên quan tới sản xuất nông nghiệp;

- Hỗ trợ nông dân về luật pháp, kinh tế và phương pháp luận trong việc tổ chức các cơ sở sản xuất nông nghiệp quy mô nhỏ ở nông thôn;

- Tham gia áp dụng các thành tựu mới trong sản xuất nông nghiệp nhằm giảm chi phí sản xuất nông sản dưới dạng hàng hóa cho các đối tượng thuộc các loại hình sở hữu cá nhân, tập thể và nhà nước;

- Huấn luyện nhằm nâng cao trình độ chuyên nghiệp cho các cán bộ hoạt động tại các trung tâm thông tin - tư vấn của tổ hợp công - nông nghiệp;

- Xuất bản các ấn phẩm thông tin về tất cả các loại hình sản xuất nông nghiệp; tổ chức các cuộc hội thảo, triển lãm và các buổi thuyết trình về nghề nông tại các nông trại và các xí nghiệp nông nghiệp quy mô khác nhau, thậm chí tổ chức các buổi trao đổi thông tin - tư vấn ngay trên cánh đồng.

Kết quả thực hiện Chương trình quốc gia đã góp phần nâng cao trình độ và tay nghề cho các công nhân sản xuất nông nghiệp, thể hiện ở các nội dung cụ thể sau:

- Xây dựng được những cánh đồng thực nghiệm - giới thiệu kinh nghiệm để tổ chức các cuộc thông tin - tư vấn về các loại giống ngũ cốc, rau quả, con

giống mới và các thành tựu mới trong lĩnh vực khoa học và kỹ thuật nông nghiệp, các kinh nghiệm và các điển hình tiên tiến trong sản xuất nông nghiệp;

- Xây dựng được hệ thống quản lý thông tin về hoạt động kinh tế - tài chính nông nghiệp phục vụ hoạt động sản xuất nông nghiệp ở các vùng và các địa phương;

- Xây dựng được cơ sở dữ liệu thông tin điện tử cho Bộ Nông nghiệp và Lương thực;

- Xây dựng được cơ sở vật chất - kỹ thuật để xuất bản các ấn phẩm thông tin về nghề nông cho nông dân;

- Tạo điều kiện để đào tạo và nâng cao tay nghề cho các cán bộ làm công tác dạy nghề cho nông dân.

Kết quả tổng hợp của Chương trình quốc gia đã góp phần quan trọng tăng năng suất lao động của nông dân lên 20 - 25% nhờ nâng cao chất lượng nghề nghiệp cho nông dân, thắt chặt mối liên hệ giữa nông dân với các trung tâm thông tin - tư vấn, giảm chi phí sản xuất nông nghiệp. Thông qua các trung tâm này, người nông dân Nga có thể nhanh chóng tiếp thu những kiến thức rất cơ bản và thiết thực về nghề nông, đồng thời phổ biến kinh nghiệm nhà nông cho những người khác học tập, áp dụng

5. Đào tạo nghề cho nông nghiệp và các đơn vị kinh tế nhỏ ở các tổ hợp công - nông nghiệp nước Cộng hòa Adygey

Những năm gần đây, Cộng hòa Adygey thuộc Liên bang Nga đã ban hành nhiều văn bản pháp luật về đào tạo nghề cho nông thôn. Trong số đó có Chương trình mục tiêu "Phát triển nông nghiệp và điều tiết thị trường sản phẩm nông nghiệp, nguyên liệu và thực phẩm ở Cộng hòa Adygey" giai đoạn 2008 - 2013, "Phát triển xã hội cho nông thôn ở Cộng hòa Adygey năm 2013"...

Hiện tại, việc đào tạo nghề cho nông nghiệp và các đơn vị kinh tế nhỏ của các tổ hợp công - nông nghiệp được thực hiện bởi các trường sau: Trường Trung học nghề số 2, Trường Trung học nghề số 4, Trường Trung học nghề số 7, Trường Đại học Công nghệ Quốc gia Maikop, Trường Cao đẳng Bách khoa.

Các trường nêu trên tiến hành đào tạo các nghề và chuyên ngành sau: Công nhân lái máy kéo nông nghiệp, thợ cả sản xuất nông nghiệp, thợ phục vụ kỹ thuật và sửa chữa trạm máy kéo, y sĩ thú y, thợ nuôi ong, thợ cơ khí sửa chữa ô tô, thợ xây, thợ máy, đầu bếp...

Các trường dạy nghề sơ cấp có 1591 học sinh, Trường Cao đẳng Bách khoa có 624 học viên theo học các nghề và chuyên ngành nói trên. Quá trình đào tạo được tổ chức trên cơ sở các hợp đồng đào tạo cán bộ chuyên môn cần thiết, bố trí việc làm cho học sinh tốt nghiệp, tham gia vào việc đánh giá chất lượng đào tạo của họ được kí kết giữa nhà trường và các xí nghiệp và cơ quan. Năm 2011, các trường đã đào tạo được 726 công nhân lành nghề, trong số đó có 465 người được bố trí việc làm (64%), 68 người (9%) vào học các trường đại học, 128 người (18%) tham gia lực lượng vũ trang.

Nhìn chung, tất cả các trường dạy nghề có cơ sở vật chất đạt chuẩn giáo dục quốc gia. Tuy nhiên, cũng

phải thừa nhận một số khó khăn trong lĩnh vực đào tạo nghề sơ và trung cấp của Liên bang Nga hiện nay. Trong số đó phải kể đến sự lạc hậu của nội dung đào tạo nghề so với nhu cầu của đất nước và thị trường lao động.

Thực tế, hiện nay cần phải dự báo một cách có cơ sở khoa học nhu cầu cán bộ chuyên môn cho tổ hợp công - nông nghiệp. Theo Chương trình quốc gia phát triển nông nghiệp và điều tiết thị trường sản phẩm nông nghiệp, nguyên liệu và thực phẩm năm 2008 - 2013, một trong những nguyên nhân chủ yếu khiến ngành Nông nghiệp phát triển chậm là thiếu các cán bộ lành nghề dẫn tới mức sống và chất lượng sống thấp ở khu vực nông thôn.

Để đáp ứng nhu cầu cán bộ những ngành cần thiết trong nông nghiệp cần xây dựng cơ chế tác động qua lại chặt chẽ và phát triển hệ thống trao đổi thông tin giữa các xí nghiệp trong tổ hợp công - nông nghiệp, các cơ sở đào tạo nông nghiệp, các tổ chức tìm kiếm việc làm cho người dân, cũng như khuyến khích các chủ lao động nhận các cán bộ trẻ vào làm việc. Chính sách cán bộ của nhà nước trong các tổ hợp công - nông nghiệp cần tạo ra những điều kiện cho việc đào tạo cán bộ, sự phát triển nghề nghiệp liên tục của họ sau này, đảm bảo mức sống xứng đáng cho cư dân nông thôn. Ngoài ra, cần hình thành một cách tiếp cận có chất lượng và đổi mới hơn đối với việc đào tạo trong các cơ sở đào tạo nông nghiệp, hoàn thiện cơ sở vật chất của chúng.

Điều đó cần thiết đối với việc đào tạo đội ngũ cán bộ chuyên môn lành nghề cho khu vực nông nghiệp của nước Cộng hòa Adygey. Quan trọng hơn là ngay ở bậc Phổ thông, cần phải chuẩn bị và động viên các em học sinh chọn các ngành nghề cần thiết trên thị trường lao động sản xuất nông nghiệp.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1]. Novikov V. G., *Đào tạo cán bộ cho nông nghiệp ở Nga: Những khó khăn và triển vọng*, Tạp chí Kinh tế nông nghiệp, số 6/2013.
- [2]. Pankov B. P., *Những xu thế phát triển thị trường lao động nông nghiệp ở Nga*, Tạp chí Kinh tế nông nghiệp, số 5, 2014.
- [3]. <http://www.orel.gks.ru/>
- [4]. <http://www.mcx.ru/>
- [5]. <http://www.vsluh.ru/>

SUMMARY

The Russian government paid special attention to vocational training for farmers with the aim to best exploit available potentials and make a lot of agricultural products with high quality and competitiveness in domestic and international markets. The author presents several issues on career training basing on rural communities in the current Federation of Russia, at the same time, introducing some experience training for rural workers in the Republic of Chuvashia and current status of job training in terms of agriculture and small economic units in the agriculture-industry complex in the Republic of Adygey.